

Hamlet néz

Nézővé válni nem különösebben megerőltető feladat. Jegyet veszel, bemész, leülsz a helyedre, kapsz amit, ha nem tetszik szundítasz egy jót a kellemes puha sötétben, felállsz, hazamész, néztem valamit. A címére nem emlékszel, de jó volt az a színész, hogy is hívják? Ő játszotta a részegét.

Úgy kezdődik, hogy nem kapsz jegyet – a pénzt adok, cetlit kapok-játék elmarad. Nincs mit pödörgetni a bejáratnál, nincs mibe kapaszkodni. Beengedéskor nincs mit felmutatni, a játéktérbe folyamatos a ki-be járás, Zsolt előreenged az ajtónál, nincs mit. Nincs mit tenni, ha nem ismered ennek a furcsa játéknak a szabályait. Figyelsz, hátha a többiek tudják, mit és hogyan.

Nincs mit, az előadás rövid tájékoztatóval kezdődik. Nyugodtan kimehetsz, ha akarsz, ezek szerint már bent vagyok. Mikor lettem néző? Hiszen ő néz engem. Egymást nézzük.

A Hamlet.ws nem ad kézzel fogható kapaszkodókat a nézővé válás hagyományos folyamatához. Nem nézőként kezel, hanem önálló döntésekre képes felnőtt emberként. Gimnáziumtól a nyugdíjig. Nem akar elkápráztatni, nem simogatja a buksidat, nem ad a kezedbe könnyen gyorsan fogyasztható csinnadrattát. Annál sokkal világosabb, tisztább játékot játszik nekünk és velünk. Nem sötétít el, nem feszít eléd vásznat.

Hamlet nemcsak önmagára és szűkebb környezetére veszélyes, kényszeríti a közönségét, hogy beadja a magáét a közösbe. Nem nyugszik, míg nem figyelsz rá. Nem tét nélküli a játék, nem fordíthatod el a fejed, ha valami nem tetszik. Esküdnöd kell, olvasnod, énekelned. Persze nem kell, semmit sem muszáj, mondhatsz nemet, maradhatsz csendben, maradhatsz kívül, de nem igazán érdemes.

Nem nézel, hanem látsz a szemeddel, a fejeddel, és ha azt kérik, hogy csukd be a szemed, hát a füleddel. Csoda dolgokat látsz vele. Mindenki meghal, és senki sem vérzik. Sokkal kellemesebb a saját belső sötétedben figyelni, mintha erőszakkal rádkapcsolnák a villanyt. Hiszen világos, hogy már senki sem él, három Hamletből lett Fortinbras az elhullottak temetésére gyűjt. Klasszikus kalapozás, tapsolni csak ötezrestől lehet. Van mit.

Ha galád módon csak azt figyeljük, hogy négy ember munkájának (a rendezőt is beleszámítva, a háttérmunkát kivéve) államilag erősen (nagyon erősen) támogatott ellenértékét nem egy mosolygós pénztároskisasszonynak adjuk át előre, hanem döntésünk, tetszésünk és anyagi keretünk szerint és az átütő tekintetű Rolandnak utólag (de rögtön az előadás végén), akkor azt kapjuk, hogy szabadon nyúlhatunk mélyebben a zsebünkbe. A közönséget pásztázó tekintet, ami a felé nyújtott papirosok mellett a máshová nézőket is pontosan szűri, hatékonyságában pontosan annyival múlja felül a kijáratnál elhelyezett szerény dobozát, mint a metrólejárathoz az ellenőrsorfallal a jegyértékesítő automatát. Azzal az el nem hanyagolható különbséggel, hogy a Krétakör megoldása kifejezetten rokonszenves, mégiscsak Gyabronka Józsefnek lehet közvetlenül kézbe fizetni, miután meggyőződtem az előadás színvonaláról.

Az előre lefektetett játékszabályok szerint tetszésünk szerint állhatunk fel és távozhatunk, ha nem tetszik amit látunk. A nézőteret a legnagyobb tapintattal elhagyó hölgy után küldött lesajnáló szia viszont pontosan egyenlő egy lehülyézéssel, mert hiszen ami odabent történik, az annyira jó, és én is annyira jó vagyok, hogy aki ezt képtelen értékén kezelni, az csak valami reménytelen eset lehet. Mi vagyunk a legjobbak. Ha ellenérzéseid vannak, veled van a baj.

Az előadás kevés nézővel működik igazán jól, mégis egyszercsak párszáz ember előtt landol. Az óriási érdeklődésre való tekintettel. Előtte futótűzként terjed a hír hivatalos forrásból, hogy a várólistásokon kívül csak azok mehetnek be, akik aznap legalább két másik előadást megnézték. Az óriási félreinformált érdeklődő tömeg helyett viszont a szerencsésükre éppen ott tartozkodók mehetnek be, ők viszont mind. Bemelegítő gyakorlatként kiderül, hogy milyen sok olyan néző van, akinek ez aznap a negyedik előadása. A rendező felajánlja, hogy kitartásukért cserébe előadás után mind a vendégei valamire. Addigra bezár ugyan a büfé, a vendégeskedés lefűjva, de gondolom utólag bátran oda lehet állni, és meghívni magukat az illetékeseknek egy másik alkalommal. Ha én négy előadást néztem volna végig, nem hagynám ki.

Az általam utoljára látott Hamlet.ws egy visszatekintés záróakkordjaként az ideálisnak tartott harminc-negyven néző helyett hozzávetőlegesen kétszáz jelenlétben pendült kisebbet. Valamit valamiért. Örülünk, hogy ott lehettünk, és lavírozhattunk velük a „mit lehet és mi az amit már nem érdemes” pengeélén.

A közönséggel való kapcsolattartásban a Krétakör mindig is vállalta a kezdeményezést, a Hamlet.ws középiskolás-turnéja pedig kimondottan az új nézőnemzedék kinevelését tartotta céljának. Pályázatot írt ki, és a „minden előadás után közönségtalálkozó”-

sorozat is csak a fesztiválhangulat hevében (és az egész napos előadásdömping miatt) szakadt meg. Ha én közönség lennék, tartanék Krétakört a lakásban, mert normális ügymenet szerint a néző a legteljesebb odafigyelést kapja a stáb tagjaitól (a közönséggel kapcsolatot tartó emberek Büki Dórától Fehér Annáig a legelrugaszkodottabb nézői bolondériákra is a legkellemesebb módon tudnak reagálni, mondhatni a társulati szellem), előadásonként megadják az indokolt (vagy olykor indokolatlan) néhány hasbarúgást, majd utána hajlamosak meg is beszélni veled, hogy kellő helyen találtak-e el, és pontosan milyen érzés volt is ez neked, és milyen nekik.

Nem lennék a Krétakörön felnevelkedett nemzedék helyében.